

Ο ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ κ. Φ. ΜΑΚΡΗ

Ἡ Ἀνωτέρα Σχολὴ Βιομηχανικῶν Σπουδῶν θεωρεῖ ἑαυτὴν εὐ-
τυχῆ διότι ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς αἰθούσης ὀμιλιῶν τῆς ἠκούσθη ἡ
φωνὴ τῶν ἐργατῶν, τῶν βασικῶν αὐτῶν παραγόντων τῆς παραγω-
γῆς. Πράγματι, εἰς τὴν σειρὰν ὀμιλιῶν τῆς Σχολῆς τοῦ τρέχοντος
Ἀκαδημαϊκοῦ Ἔτους 1953—1954 περιελήφθη καὶ τοιαύτη περὶ Συν-
δικαλισμοῦ καὶ τῆς ἐπιδράσεώς του ἐπὶ τῆς παραγωγῆς, τὴν ὁ-
ποῖαν προσεφέρθη λίαν προφρόνως νὰ δώσῃ ὁ γνωστός συνδικα-
λιστικὸς ἡγέτης καὶ π. βουλευτῆς κ. **Φώτης Μακρῆς**, Γενικὸς Γραμ-
ματεὺς τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας Ἐργατῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ
ὀμιλία ἔλαβε χώραν ἐνώπιον πυκνοτάτου ἀκροατηρίου, τὴν 10 Φε-
βρουαρίου 1954 καὶ ὑπῆρξε ἡ Θ' τῆς σειρᾶς. Παραθέτομεν κατωτέ-
ρω τὸ κείμενον αὐτῆς.

*Ὅταν, ἀπαντώντας στὴν εὐγενικὴ ὄσο καὶ τιμητικὴ πρόσκληση τῆς Σχο-
λῆς, ἔγραψα στὸν φίλο κ. Στρ. Παπαϊωάννου, ὅτι ἡ ὀμιλία μου θὰ ἔχῃ γιὰ θέμα
«Ὁ συνδικαλισμὸς συντελεστῆς τῆς παραγωγῆς», ὁμολογῶ πὼς εἶχα ἄλλωὶς δια-
γράψει στὸ μυαλό μου τὸ περιεχόμενό της.*

*Ὅταν ὁμως προχθές, βλέποντας πὼς πλησιάζει ἡ ἡμέρα τῆς ὀμιλίας, κάθη-
σα νὰ βάλω σὲ σειρὰ τίς σκέψεις μου πάνω στὸ θέμα τῆς ὀμιλίας μου, εἶδα πὼς
ἔπρεπε νὰ μιλήσω κάπως πλατύτερα γιὰ τὸν συνδικαλισμὸ, ὅπως καὶ κάπως εἰ-
δικότερα γιὰ τὸν ἑλληνικὸ συνδικαλισμὸ. Θὰ μὲ συγχωρήσετε ἂν πῶ καὶ μερικὰ
πράγματα ποὺ εἶναι ἴσως γιὰ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ὑπομονητικὸς ἀκροατὰς τῆς
ἀποψινῆς ὀμιλίας γνωστά, ἀλλὰ ἐνόμισα ἀναγκαῖα αὐτὴ τὴν μικρὴ ἐπέκταση, σὰν
σύνητομη καταιόπιση, γιὰ ὄσους δὲν εἶχαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀσχοληθοῦν ποτὲ μὲ
τὸ συνδικαλισμὸ.*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΥ

Καὶ πρῶτα, λέγοντας Συνδικαλισμὸ, ἐννοοῦμε τὸν ἐργατικὸ συνδικαλισμὸ, τὴν
ὀργάνωση δηλαδὴ τῶν πάσης κατηγορίας ἐργατῶν σὲ ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα
(συνδικάτα), ποὺ ἔχει σκοπὸ καὶ ἀποστολὴ τὴν διεκδίκηση, κυρίως, τῶν οἰκονομικῶν
καὶ ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξεως.

Ἀπὸ τότε ποὺ ἔδω καὶ 150 χρόνια πρωτοεμφανίσθη ὡς Ἐργατικὸ Κίνη-
μα ὁ Συνδικαλισμὸς σὲ ὑποτυπώδη μορφή, γέννημα καὶ φυσικὸ ἐπακολούθημα
τῶν οἰκονομικῶν καὶ παραγωγικῶν συνθηκῶν ποὺ δημιούργησε ἡ βιομηχανικὴ
ἐπανάσταση στὶς ἀρχές τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ ποὺ εἶχαν ἀποτέλεσμα τὴν προ-
λεταροποίηση καὶ μεγαλύτερη ἐξαθλίωση τῶν ἐργαζομένων στὶς προβιομηχανι-
κῆς μορφῆς παραγωγῆς, ὁ συνδικαλισμὸς, λέγω, πέρασε ἀπὸ πολλὰς φάσεις.

Στὴν ἀρχὴ ἦταν μιὰ ἐνστικτώδης ἐκδήλωση τῆς ἀντιδράσεως τῆς ἐργατικῆς
τάξεως ἐναντίον τῆς ἀπάνθρωπης ἐκμεταλλεύσεως ποὺ ὑφίστατο ἀπὸ τὴν ἀνερχό-
μενη, ἀπλήστη ὄσο καὶ ἀδίστακτη κεφαλαιοκρατία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὴν τάξη-

τοῦ ἀχώρταγου μεγάλου κεφαλαίου πού γέννησε ἡ ἐξέλιξη τῆς βιοτεχνίας σέ βιομηχανία.

Ἡ ἀντίδραση αὐτή, χωρίς καθοδήγηση καὶ χωρίς γνώση τῶν οικονομικῶν νόμων ἢ τῶν σκοπῶν καὶ τῶν μεθόδων τῆς κεφαλαιοκρατίας, ἦταν συμπτωματική, βίαιη καὶ πολλές φορές καταστροφική. Ὅχι λίγες φορές οἱ ἐργάτες, ξεαγοιωμένοι ἀπὸ τὴν σκληρότητα τοῦ ἐργοδότη καὶ σέ στιγμή πραγματικῆς ἀπόγνωσης, κατέστρεφαν τὶς ἐγκαταστάσεις καὶ τὰ μέσα παραγωγῆς, ζημιώνοντας ἔτσι πρῶτα τὸν ἑαυτό τους καὶ ὕστερα τὸν ἐργοδότη καὶ τὸ κοινωνικὸ σύνολο.

Οὐσιαστικά, ὁ συνδικαλισμὸς τῶν ἐργατικῶν μαζῶν ἄρχισε μόνο τὸ δεύτερο ἡμισυ τοῦ περασμένου αἰῶνα καὶ ἡ ὀργάνωσή του ἔγινε ὀργανικὴ ἀνάγκη ὕστερα ἀπὸ τὴ διαμόρφωση τοῦ προλεταριάτου σέ ξεχωριστὴ κοινωνικὴ τάξη καὶ τὶς ἀντιδράσεις πού δημιούργησε ἡ εἰσαγωγή τῶν μηχανῶν. Λέγω δὲ ὅτι ἔγινε ὀργανικὴ ἀνάγκη, γιατί, χωρίς καμιά ἀμφισβήτηση, ὁ συνδικαλισμὸς κατόρθωσε νὰ διοχετεύσει τὶς δυσἀρέσκεις τῶν μαζῶν στὸ κανάλι τῶν πειθαρχημένων ἐκδηλώσεων γιὰ τὴν προστασία τῶν ἐργατικῶν συμφερόντων, ἀντὶ τῶν ἀναρχικῶν καὶ καταστροφικῶν ἐκδηλώσεων πού χαρακτηρίζαν τὴν πρώτη περίοδο τῆς βιομηχανικῆς ἐπαναστάσεως. Στὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ συνέβαλε χωρίς ἄλλο καὶ ἡ ἐκλαίκευση τῶν θεωριῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ, μὲ τὶς ὁποῖες συνειδητοποιήθηκε εὐρύτερα ἡ σημασία τῆς ἐργατικῆς τάξεως στὴν παραγωγή καὶ ἡ θέση της μέσα στὸ κεφαλαιοκρατικὸ καθεστῶς.

Η ΝΕΩΤΕΡΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνα ἔχουμε σταθερὴ παράλληλη πρόοδο τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστώτος καὶ ἀνάπτυξη τοῦ Συνδικαλιστικοῦ Κινήματος. Καὶ ὅταν ἡ κεφαλαιοκρατία, μὲ τὴν πρόοδο τῆς τεχνικῆς καὶ τῶν μέσων συγκοινωνίας καὶ ἐπικοινωνίας, ἀπέκτησε διεθνῆ χαρακτῆρα, μὲ τὴν δημιουργία τράστ, καρτέλ κλπ., ὁ Ἐθνικὸς Συνδικαλισμὸς αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ ἐνωθῆ σέ διεθνῆ ἔκταση.

Σταθμὸς στὴν ἀνάπτυξη τοῦ συνδικαλισμοῦ στὸν 20ὸ αἰῶνα ἦταν ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος.

Οἱ συνθήκες πού δημιούργησε ὁ πόλεμος αὐτὸς ἔκαναν νὰ ὀριμᾷ τὸ κοινωνικὸ αἴτημα γιὰ ἰσότημη μὲ τὸ κεφάλαιο ἀναγνώριση τοῦ παράγοντα ἐργασία.

Μολοντί πέρασε πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε, δὲ λησμονήθηκε ὁ ρόλος τῶν ἐργατῶν στὸν πρῶτο παγκόσμιος πόλεμος, ὅταν μὲ αὐτοθυσία δέχθηκαν νὰ γίνουν τὸ βιομηχανικὸ θεμέλιο τῆς πολεμικῆς προσπάθειάς, χωρίς νὰ σκεφθοῦν νὰ ὀφεληθοῦν οικονομικὰ ἢ νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν πλεονεκτικὴ θέση στὴν ὁποία τοὺς ἀνέβασαν οἱ ἀνάγκες τῶν περιστάσεων.

Ἡ περίοδος αὐτὴ τοῦ πρώτου πολέμου ἔδωσε τὴν πρώτη κτυπητὴ ἐκδήλωσή τοῦ εὐεργετικοῦ ρόλου τοῦ συνδικαλισμοῦ στὴν παραγωγή, μὲ τὴν περίπτωσιν τῶν ἀγγλικῶν συνδικάτων. Ἡ ἴδια αὐτὴ περίοδος συνδέεται μὲ τὴν μπολσεβικικὴ Ἐπαναστάση καὶ τὴν ἐπικράτησιν ἐν τῇ Ρωσίᾳ τοῦ κομμουνισμοῦ ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ στὴν οὐσία ἄρνηση τοῦ συνδικαλισμοῦ καὶ συμπλέκει τὰ συνδικάτα μὲ τὸ Κόμμα καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ τὰ χρησιμοποιήσῃ γιὰ ὄργανα τῆς Ἐπαναστάσεως.

Κάτω ἀπὸ τὴν ὄψη τῶν κοινωνικῶν ρευμάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης θεμε-

λιώθηκε, με την συνθήκη τῶν Βερσαλλιών, ἡ Διεθνῆς Ὀργάνωσις Ἔργασίας, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν πιὸ ζωντανὴ ἔκφραση τῶν νέων ἀντιλήψεων καὶ ἀναγνώριση τοῦ ρόλου τοῦ συνδικαλισμοῦ στὴν σύγχρονη οἰκονομία καὶ κοινωνία.

Ἡ κρίση τοῦ μεσοπολέμου—ποὺ ἄρχισε στὴν πραγματικότητα πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸ οἰκονομικὸ κρᾶχ τοῦ 1929—31 καὶ ποὺ ἐκδηλωνόταν με προοδευτικὴ ἐπέκταση τῆς ἀνεργίας, προκάλεσε κάποια ἐπιβάρυνση στὸν ρυθμὸ τῆς προόδου τῶν ἐθνικῶν συνδικαλιστικῶν κινήματων—ποὺ ἐνετάθη ἀπὸ τὴν ἐπικράτηση τῶν ὀλοκληρωτικῶν καθεστώτων στὴν Ἰταλία, Γερμανία, Ἰσπανία καὶ ἄλλοι, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὁ κομμουνισμὸς, με τὴν διασπαστικὴ καὶ ἐπαναστατικὴ του δράση, περιορίσθη τὴν εὐεργετικὴ ἐπίδραση τοῦ συνδικαλισμοῦ στὴν παραγωγή. Ἔτσι φθάσαμε στὸ δεύτερο παγκόσμιον πόλεμον ποὺ, γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους καὶ ἀπὸ τὰ ἴδια οἰκονομικὰ καὶ παραγωγικὰ αἷτια τοῦ πρώτου πολέμου, δόθηκε νέα ἰσχυρότερη ὥθηση στὸν συνδικαλισμὸ μέσα στὴν παραγωγή. Στὴ διάρκεια τοῦ πολέμου αὐτοῦ, ἔχουμε τὸ ἀποκορύφωμα τῆς συμβολῆς τῆς ὀργανωμένης ἐργατικῆς δυνάμεως στὴν καθολικὴ προσπάθεια τῶν ἐλευθέρων λαῶν γιὰ τὴ διασφάλιση τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς Δημοκρατίας, γεγονός ποὺ διεκηρύχθη με τὸ Χάρτη τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Δὲν θὰ ἦταν ἄσκοπο νὰ σημειωθῇ ἐδῶ, πὼς στὴν ἐποχὴ τοῦ πολέμου αὐτοῦ ἐκδηλώθηκε ὀξύτερα ἀκόμη—ἄλλοι περιορισμένη ἄλλοι ἐκτεταμένη—ἡ σύγκρουση τοῦ συνδικαλισμοῦ—ποὺ δὲν νοεῖται παρὰ ἐλευθερος καὶ δημοκρατικὸς— με τὶς δυνάμεις τοῦ κρατικοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ (φασισμοῦ ἢ κομμουνισμοῦ) ὁ ὁποῖος μάταια προσπάθησε νὰ γεμίση τὸ ὀργανικὸ κενό, ποὺ ἄφηγε ἢ ἔλλειψη τοῦ συνδικαλισμοῦ, με τεχνητὰ ὁμοιώματα στὰ ὁποῖα ἔδωσε τὸ ὄνομα τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων.

Γιὰ τὴ συμπλήρωση, τέλος, τοῦ κατατοπισμοῦ σας στὴν πορεία τοῦ συνδικαλισμοῦ πρέπει νὰ μνημονεύσω τὴν ἀποτυχημένη προσπάθεια γιὰ ἔνωση τοῦ παγκοσμίου προλεταριάτου καὶ συμμετοχὴ τῶν κομμουνιστῶν στὸ συνδικαλισμὸ ὕστερα ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ πολέμου (1945) με τὴν ἴδρυση τῆς ΠΣΟ (Παγκόσμια Συνδικαλιστικὴ Ὀμοσπονδία).

Πρὶν περάσουν λίγα χρόνια ἀπὸ τότε, καὶ οἱ πιὸ ἀφελεῖς κατάλαβαν πὼς συνδικαλισμὸς δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐλευθερία καὶ δημοκρατία καὶ συνεπῶς ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ συνύπαρξη συνδικαλισμοῦ καὶ κομμουνισμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἀντίθεση καὶ ἄρνηση τοῦ πρώτου.

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΥ

Ἡ διάσπαση τῆς ΠΣΟ (Ἰανουάριος 1949) καὶ ἡ ἴδρυση τῆς Νέας Διεθνούς Ὀμοσπονδίας τῶν Ἐλευθέρων Συνδικάτων (Δεκέμβριος 1949) σημειώνει ἔνταση στὴ σύγκρουση τοῦ ἐλευθέρου δημοκρατικοῦ συνδικαλισμοῦ, με τὰ κατασκευάσματα τοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ, στὸν ἰδεολογικὸ καὶ τὸν κοινωνικὸ τομέα, στὰ δύο ἡμισφαίρια.

Ἡ περίοδος αὐτή, ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ ἐδῶθε, ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γίνῃ πλατιά καὶ ὅσο ποτὲ ἄλλοτε ἀντιληπτὴ ἡ συμβολὴ τοῦ συνδικαλισμοῦ στὴν παραγωγή. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου ὁ συνδικαλισμὸς ἀναδεικνύεται σὲ μιὰ εὐε-

γεταική δημιουργική κοινωνική δύναμη και τὸ πιδ σημαντικό στοιχείο εἰρήνης και προόδου στις σύγχρονες δημοκρατίες. Ὅσο ξαπλωνότανε, τόσο αποκτοῦσε συναίσθηση τῶν μεγάλων του εὐθυνῶν ἀπέναντι ὄχι μόνο στοῦ σύνολο τῶν ἐργαζομένων παραὶ και στοῦ κοινωνικό σύνολο.

Με διαρκῶς αὐξοῦσα συμμετοχή στις εὐθύνες τῆς παραγωγικῆς λειτουργίας και τῆς κοινωνικῆς ζωῆς κάθε δημοκρατικῆς χώρας, ὁ συνδικαλισμός ξεπερνάει τὰ στενά πλαίσια τὰ ὁποῖα εἶχε καθορίσει γι' αὐτόν ὁ μυωπικός κεφαλαιοκρατισμός και ἐξελίσσεται κάτω ἀπὸ τὸ ἐνθαρρυντικό βλέμμα κάθε προοδευτικῆς πολιτείας, σὲ δύναμη ἱκανὴ νὰ συγκριθῆ, ὡς παραγωγικός συντελεστής, σὲ δράση και ἀποτελέσματα με τὸ παντοδύναμο κεφάλαιο.

Τί ἦταν ἐκεῖνο πὸν ἔκανε τὸ μέχρι χθὲς ἐχθρικό ἢ ἐπιφυλακτικό Κράτος (μιλάμε πάντα γιὰ δημοκρατικά κράτη) νὰ βγῆ ἀπὸ τὴν ἐχθρότητα και τὴν ἐπιφυλακτικότητα ἀπέναντι τοῦ συνδικαλισμοῦ και νὰ προβῆ σὲ ἀναγνωρίσεις (τὸ κεφάλαιο τις ὀνομάζει παραχωρήσεις) πὸν κανένας δὲν θὰ διανοεῖτο ἐδῶ και 15 χρόνια ; Πολλὲς ὑπῆρξαν οἱ αἰτίες, και πρώτη ἡ ἀνάγκη.

Ὅταν κρινότανε ἡ τύχη τοῦ κράτους ἀπὸ τὴ διατήρηση και ἐπαύξηση τῆς παραγωγῆς, ἦταν φυσικό οἱ κυβερνήσεις νὰ ἀναγνωρίσουν στοὺς ἐργάτες, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἐξηρτάτο κατὰ μέγα μέρος ἡ ἔκβαση τοῦ πολέμου, ὀρισμένα δικαιώματα ἀπάνω στὰ μέσα και στις μεθόδους τῆς παραγωγῆς. Ἔτσι, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν Ἀγγλία και προχωρώντας στις Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς, ὁ συνδικαλισμός, ὀργανωμένη ἐργατικὴ δύναμη, ἀναλαμβάνει καινούργιους ρόλους στὴν παραγωγικὴ λειτουργία, με συμμετοχὴ στὰ Συμβούλια ἐπιχειρήσεων (Γουέρκς Κάουνσιλς), στις Ἐπιτροπὲς παραγωγῆς και σὲ κρατικούς ὀργανισμούς πὸν εἶχαν σκοπὸ νὰ κατευθύνουν, νὰ συστηματοποιήσουν και νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν παραγωγή βασικῶν εἰδῶν σὲ ἐθνικὴ κλίμακα.

Μὰ κι ὅταν τελείωσε ὁ πόλεμος και ἄρχισε ἡ προσπάθεια τῆς ἀνασυγκροτήσεως, ἡ ἀνάγκη τῆς εἰρηνικῆς συνεργασίας με τὸ ὀργανωμένο Ἐργατικό Κίνημα ἦταν ἐξ ἴσου ἐκδηλη γιὰ τὸ Κράτος και τὸ κεφάλαιο.

Γι' αὐτὸ και οἱ δύο τελευταῖοι παράγοντες—περισσότερο οἱ κυβερνήσεις—ἐξηκολούθησαν ἐκεῖνο πὸν εἶχαν ἀρχίσει κάτω ἀπὸ τὸν κρότο τῶν κανονῶν και πὸν εἶχε ἀποδώσει ἀποτελέσματα πολὺ ἱκανοποιητικά. Και ὄχι μόνο συνέχισαν τὴν συνεργασία τους με τὸ συνδικαλισμὸ στις μορφὲς πού, ὅπως εἶπαμε παραπάνω, ἐγκαινιάσθηκαν στὴν περίοδο τοῦ πολέμου, ἀλλὰ δέχθηκαν τὴν ὀργανωμένη ἐργατικὴ δύναμη ἰσότιμο συνεταιῖρο στὴ διοίκηση τῶν ἐπιχειρήσεων, κρατικῶν και ἰδιωτικῶν.

Ἔτσι, ἀπὸ τὰ Συμβούλια ἐπιχειρήσεων με περιορισμένη σχετικὰ ἀρμοδιότητα, και ἀπὸ τις Ἐπιτροπὲς παραγωγῆς, ὁ συνδικαλισμός ἀνεβαίνει στὴν Διοίκηση τῶν ἐπιχειρήσεων (ἰδίως ἐκεῖ ὅπου ἔγιναν ἐθνικοποιήσεις βιομηχανῶν ἢ ἰδρυμάτων, τραπεζικῶν ἢ ἄλλων) και σὲ συμβούλια ἢ κρατικούς ὀργανισμούς πὸν ἔχουν σκοπὸ τὴν ὀργάνωση, τὸ συντονισμό και τὴν κατεύθυνση τῆς παραγωγῆς (Ἀγγλία, Ἠν. Πολιτεῖαι, Γαλλία, Γερμανία κλπ.).

Ἡ ἀρχὴ τῆς διμεροῦς (Ἐργασία—Κεφάλαιον) και τῆς τριμεροῦς συνεργασίας (Κράτος—Ἐργασία—Κεφάλαιον) πὸν συστηματικὰ καλλιεργεῖται και προοδεύεται ἀπὸ τὴν Διεθνή Ὄργάνωση Ἐργασίας γιὰτὶ εἶναι τὸ ἀποτελεσματικότερο μέ-

σο για την εξασφάλιση τῆς εἰρήνης, για τὴν ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς καὶ για τὴ βελτίωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν λαῶν, παίρνει ἀξιόλογη ἔκταση σ' ὅλες τὶς δημοκρατικὲς χώρες, μὲ καταπληκτικὰ οικονομικὰ καὶ κοινωνικὰ ἀποτελέσματα.

Εἶναι πιά ὁμολογημένο πὸς χωρὶς τὴ συνεννόηση καὶ τὴ συνεργασία μὲ τὴν ὀργανωμένη ἐργατικὴ δύναμη, οὔτε ἡ Ἀγγλία οὔτε ἡ Ἀμερικὴ θὰ μπορούσαν στὴ διάρκεια τοῦ πολέμου νὰ γίνουν τὸ μεγάλο ὀπλοστάσιο τοῦ κόσμου ποὺ ἀγωνιζότανε νὰ νικήσῃ τὸ ναζισμό. Τὸ ἴδιο καὶ μεταπολεμικὰ, καμιά χώρα τῆς Εὐρώπης δὲ θὰ μπορούσε νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἐλευθερία της, χωρὶς τὴν ἀποκατάσταση τῆς παραγωγῆς, τὴν ἀνασυγκρότηση τῆς οικονομίας, τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ κινδύνου τῆς πείνας καὶ τὸν ἀμυντικὸ ἐξοπλισμὸ, πράγματα ποὺ ἔγιναν κατορθωτὰ μόνο χάρις στὴ συμβολὴ τοῦ συνδικαλισμοῦ στὴν παραγωγή, τόσο στὶς χώρες τῆς Εὐρώπης ὅσο καὶ στὶς Ἡνωμ. Πολιτείες.

Μιλώντας προηγουμένως γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἔκαναν τὸ Κράτος—ἀκόμα καὶ τὸ κεφάλαιο—νὰ βγῆ ἀπὸ τὴν ἐχθρότητα καὶ τὴν ἐπιφυλακτικότητα ἀπέναντι τοῦ συνδικαλισμοῦ, εἶπα πὸς κυριότερος λόγος ἦταν ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων, ὅπως τὴν ἀνέλυσα. Δὲν ἦταν ὅμως μόνον αὐτὸς ὁ λόγος.

Κάθε ἐργοδοτικὴ ὀργάνωση, μάλιστα καὶ κάθε ἐργοδότης, προτιμᾷ, τὶς διαφορὲς ποὺ ἔχει μὲ τὸ προσωπικὸ του, νὰ τὶς συζητῇ μὲ πρόσωπα ποὺ ἔχουν γνώση τῶν πραγμάτων καὶ συναίσθηση τῆς εὐθύνης γιὰ τὶς ἀποφάσεις ποὺ παίρνουν. Ἀκόμη περισσότερο ἐπιθυμεῖ τὶς διαφορὲς ποὺ ἀνακύπτουν, νὰ τὶς κουβεντιάζει καὶ νὰ τὶς ξεκαθαρίσῃ πρὶν τὰ πράγματα φθάσουν σὲ ρῆξη.

Αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι καὶ ἡ ἐπιθυμία καὶ τὸ συμφέρον τοῦ Κράτους, ποὺ ἐκπροσωπεῖ τὸ γενικὸν συμφέρον τῆς χώρας.

Ἀπὸ τὴν πείρα λοιπὸν ποὺ ἀπέκτησαν—κράτος καὶ ἐργοδότης—κατὰ τὴν πρώτη περίοδο τοῦ τελευταίου πολέμου, ἐπέισθησαν πὸς ἡ συνεργασία τῶν μὲ τὴ συνδικαλιστικὴ ἡγεσία—σὲ ἐπίπεδο ἐπιχειρήσεως ἢ κλάδου ἢ σὲ ἐθνικὸ ἐπίπεδο—ἦταν συντελεστικὴ τῆς βιομηχανικῆς, ὅπως τὴν ὀνομάζουν, εἰρήνης ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξαρτᾶται ἡ παραγωγή. Διεπίστωσαν καὶ κάτι ἄλλο: ὅτι οἱ ἐργάτες ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ἐπιχείρηση στὴν ὁποία δουλεύουν περισσότερο ἀπ' ὅσο πιστεύοτανε ὡς τότε καὶ ὅτι, ἂν ὑπῆρχε ἀναγνώριση τοῦ ρόλου καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἐργατικοῦ παράγοντος ἀπὸ μέρος τοῦ ἐργοδότης ἢ τοῦ κράτους, τὸ συναίσθημα τῆς εὐθύνης στὴ συνδικαλιστικὴ πλευρὰ ἀποτελοῦσε στοιχεῖο σιγουρίας γιὰ τὴν ἀδιατάρακτη λειτουργία τῆς παραγωγικῆς μηχανῆς, σὲ διαρκῶς ἐπιταχυνόμενον ρυθμὸ. Αὐτὸς ἦταν ὁ δεύτερος μὰ ἐξ ἴσου σημαντικὸς λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο Κράτος καὶ ἐργοδότες δέχθηκαν, ἐπιφυλακτικὰ στὴν ἀρχή, καὶ ἐνομιμοποίησαν βραδύτερα τὴ συμμετοχὴ τοῦ Συνδικαλιστικοῦ Κινήματος στὶς εὐθύνες γιὰ τὴν παραγωγή. Οἱ τελευταῖοι, μάλιστα, νιώθοντας καλύτερα ἀπὸ τὸ Κράτος τὸ συμφέρον τους, ἐργάσθηκαν σὲ πάρα πολλὰ περιπτώσεις, ἰδίως στὶς Ἡνωμ. Πολιτείες καὶ στὴν Ἀγγλία, θετικὰ γιὰ τὴν αὔξηση τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ κύρους τῶν Ἐργατικῶν Συνδικατίων, βλέποντας στὴν αὔξηση αὐτὴ τὸ μέσο αὔξησεως τῆς εὐθύνης τοῦ συνδικαλισμοῦ. *Ὅστε συναίσθημασι οὔτε μεταβολὴ σὶς ἀντιλήψεις γιὰ τὰ δικαιώματα τοῦ Κεφαλαίου.*

Οἱ ψυχροὶ ἀριθμοὶ ἀπέδειξαν πὸς, χάρις στὴ συνεργασία μὲ τὸ Συνδικαλιστικὸ Κίνημα, ἡ παραγωγή ἔφθασε σὲ ὕψη ποὺ κανεὶς δὲν εἶχε φαντασθῆ, οἱ

κονομίες πραγματοποιήθηκαν σὲ ὕλικά, μηχανήματα καὶ χρόνο καὶ ἡ βιομηχανική καὶ κοινωνική εἰρήνη διατηρήθηκαν σὲ στιγμές κρίσιμες γιὰ ὅλους.

Δὲν πρόκειται νὰ σᾶς κουράσω παραθέτοντας ἀριθμούς πού ἀποδεικνύουν τὴν αὐξηση τῆς παραγωγῆς πού πραγματοποιήθηκε χάρι στὴ συνεργασία μὲ τὸν συνδικαλισμὸ κατὰ τὴν τελευταία δεκαπενταετία, οὔτε νὰ περιλάβω στὴν ὀμιλία μου αὐτὴ περικοπὲς ἀπὸ ἐπίσημες καὶ πανηγυρικές ἀναγνωρίσεις τῆς συμβόλης τοῦ συνδικαλισμοῦ, ἀναγνωρίσεις πού προέρχονται ἀπὸ οτόματα ὑπεύθυνα καὶ σεβαστά, ὅπως τοῦ Τσῶρτσιλ καὶ τοῦ Τρούμαν.

Θὰ μοῦ πῆτε ἴσως: δὲν θὰ γινόντουσαν τάχα αὐτὰ καὶ χωρὶς τὸν συνδικαλισμὸ; Ἀσφαλῶς ὄχι.

Ὁ λόγος εἶναι, ἀπλούστατα, ὁ ἐξῆς: Γιὰ νὰ κατορθωθοῦν ὅλα ὅσα ἀνέφερα προηγουμένως, ἡ παραγωγή δηλαδὴ σὲ κανόνια, πλοῖα τῆς ἐλευθερίας, σὲ ἀεροπλάνα κλπ. νὰ πραγματοποιηθῆ στὶς τεράστιες ποσότητες πού ἀναγκαιοῦσαν στὸν πόλεμο, ὅπως ἐπίσης ἀργότερα, γιὰ νὰ φθάσῃ ἡ παραγωγή τοῦ κάρβουνου, τοῦ ἀτσάλου, τῶν μηχανῶν κλπ. στὶς ποσότητες πού ἔφθασε, *χρειάσθηκαν θυσίες ἀπὸ μέρος τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Τὶς θυσίες αὐτὲς δὲν θὰ ἦταν διαθεμιμένη νὰ δεχθῆ ἡ ἐργατικὴ τάξη ἂν ὁ ὀρθόδοξος συνδικαλισμὸς δὲν εἶχε καλλιεργήσει στὴν συνείδησή της τὸ συναίσθημα τῆς αὐξημένης εὐθύνης της, ἔναντι τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου καὶ τῆς ἱστορικῆς της ἀποστολῆς, πείθοντάς την πὼς μὲ τὶς θυσίες αὐτὲς ἡ θέση τοῦ ἐργάτη θὰ γινόταν καλύτερη καὶ πὼς ὁ ἰδρώτας της δὲν θὰ ἀπέληγε σὸ φούσκωμα τῆς τσέπης τοῦ ἐργοδότη μὰ θὰ πότιζε τὸν τόπο πάνω στὸν ὁποῖο εἶχε καὶ ὁ ἐργάτης τὰ ἴδια δικαιώματα μὲ τοὺς ἄλλους.*

Ἔτσι ἀπεδείχθη γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ, ὅτι ὁ ἐργάτης δὲν ἀκούει παρὰ μόνο ἐκεῖνον στὸν ὁποῖο πιστεύει καὶ πιστεύει μόνο σ' ἐκεῖνον πού ὁ ἴδιος ἔχει διαλέξει νὰ ἐκπροσωπῆ τὰ συμφέροντά του καὶ νὰ ἐκφράξῃ τὴ γνώμη του γι' αὐτὰ.

Γιὰ νὰ καταλάβετε τὴ σημασία τῶν ὄσων εἶπα γιὰ τὸ ρόλο τοῦ συνδικαλισμοῦ στὴν παραγωγικὴ λειτουργία καὶ γενικότερα στὴν οἰκονομία, θὰ ἤθελα νὰ σκεφθῆτε πρὸς στιγμὴν μιὰ ὁποιαδήποτε (βιομηχανικὴ κατὰ προτίμηση) χώρα στὴ σημερινὴ ἐποχὴ, μὲ τὴ σημερινὴ οἰκονομικὴ ὀργάνωση καὶ τὶς ἐπιχειρήσεις μεγαθήρια καὶ μὲ τὶς σημερινὲς ἀντιλήψεις περὶ ἐλευθερίας καὶ δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, χωρὶς συνδικαλιστικὰ ὀργανωμένο τὸ ἐργατικὸ τῆς δυναμικὸ.

Ὁπισθοδρόμηση, συνεχεῖς κοινωνικὲς ρήξεις, καὶ πτώση τῆς παραγωγῆς, θὰ ἦταν ἡ μετριότερη εἰκόνα πού θὰ εἶχατε μπροστά σας. Καὶ εἶναι φυσικὸ τέτοια ἀποτελέσματα νὰ ἐπέλθουν σὲ μιὰ χώρα πού, σὲ ἐποχὴ ἐπικρατήσεως τῆς συλλογικῆς μορφῆς στὴν ὀργάνωση τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀποστερεῖται τῆς συλλογικῆς ὀργανώσεως τοῦ ἑτέρου σκέλους, δηλαδὴ τῆς ἐργασίας.

Σήμερα, χάρι στὸ συνδικαλισμὸ, ὁ κύριος ὁποιασδήποτε καὶ ὅσονδήποτε μεγάλῃς ἐπιχειρήσεως, μπορεῖ νὰ διαπραγματεῦται καὶ νὰ συμφωνῆ ὄρους ἐργασίας ὑπεύθυνα μὲ τρεῖς τέσσαρες ἐργάτες ἢ ὑπαλλήλους πού ἀντιπροσωπεύουν ὅλους τοὺς ἐργαζομένους τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ πού, γνωρίζοντας καλὰ τὰ θέματα, μποροῦν νὰ καταλήξουν εὐκολα σὲ κάποια συνεννόηση, πού θὰ ὑποχρεώη ὅλους. Τὸ ἴδιο εὐκολὴ εἶναι σήμερὰ ἡ συλλογικὴ διαπραγμάτευση γιὰ ὀλόκληρους κλάδους, ἀκόμη καὶ γιὰ τὸ σύνολο τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν ἐργαζομένων τῆς χώρας καὶ αὐτὸ εἶναι κατορθωτὸ χάρι στὴν πειθαρχία τῶν μελῶν, πού σφυρηλάτησε ὁ

συνδικαλισμός μέσα στις εργατικές οργανώσεις. Ἀκόμη και στην περίπτωση τῆς μικρῆς ἐπιχειρήσεως, τῆς βιοτεχνίας, ἡ συλλογικὴ διαπραγμάτευση γιὰ τὸ σύνολο τοῦ κλάδου εἶναι ἀναγκαία, γιατί ἄλλιως ἢ ὁ μεμονωμένος ἐργάτης ἢ ὁ μεμονωμένος μικροεπιχειρηματίας, θὰ ὑποκύψη στὸν ἐξβιασμό τοῦ κατὰ περιπτώσιν ἰσχυροτέρου.

Ἡ ἐκτέλεση τοῦ σχεδίου Σουμάν καὶ ἡ ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς ἀνθρώπος καὶ χάλυβος στὴ δυτικὴ ἠπειρωτικὴ Εὐρώπη ἔγινε δυνατὴ μόνο μετὰ τὴ συνεργασία τῶν συνδικαλιστικῶν κινήματων τῶν ἐνδιαφερομένων χωρῶν.

Ἀκόμη πὺρ χτυπητὴ γίνεται ἡ συμβολὴ τοῦ συνδικαλισμοῦ στὸν τομέα πού μᾶς ἀπασχολεῖ σήμερα—γιατί ὁ συνδικαλισμός ἔχει πλούσια δράση καὶ συμβολὴ σὲ πολλοὺς ἄλλους, τὸ ἴδιο σοβαροὺς, τομεῖς τῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῆς χώρας—ὅταν ἐξετάσουμε τὸ πρόβλημα πού λέγεται παραγωγικότης.

Ποῖος εἶναι δυνατὸν νὰ διανοηθῆ αὔξηση τῆς παραγωγικότητος σὲ ὅποιο-δήποτε κλάδο ἢ ἀξιόλογη ἐπιχείρηση, χωρὶς τὴ συνεργασία μετὰ τὸ συνδικαλισμό, τοπικὸ, κλαδικὸ ἢ ἐθνικὸ;

Ἡ ἀντίληψη ὅτι ὁ ἐργοδότης μπορεῖ νὰ ἐπιβάλλῃ μονομερῶς τοὺς ὄρους ἐργασίας καὶ νὰ ἐπιτυγχάνῃ τὸ παραγωγικὸ ἀποτέλεσμα πού θέλει, θεωρεῖται πλέον ξεπερασμένη. Ἀναγνωρίζεται σήμερα ὅτι: ὁ ἐργάτης ἔχει δικαίωμα σεβασμοῦ τῆς προσωπικότητός του καὶ γιὰ νὰ ἀποδώσῃ πρέπει νὰ εἶναι συνεργάτης τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀνάλογα μετὰ τὶς ἐπαγγελματικὰς του ἰκανότητες. Πέρασε ἡ ἐποχὴ τῆς βιομηχανικῆς ἐπαναστάσεως πού ὁ ἀνθρώπινος παράγων ἦταν ἓνα εὐτελὲς ἐμπόρευμα. Ἡ τεχνικὴ τῆς ἐποχῆς μας καὶ ἡ εἰδίκευση πού ἀπαιτεῖ ὅποιαδήποτε ἐργασία ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ μυαλὸ τοῦ ἐργάτη. Δὲν φθάνουν μόνον τὰ χέρια καὶ τὸ κορμί. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο ὁ ἐργάτης ἔχει τὴν ἀξίωση νὰ πληροφορηθῆ περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς ἐπιχειρήσεως, γιατί τότε ἀναπτύσσεται περισσότερο τὸ προσωπικόν του ἐνδιαφέρον, γιατί μόνον ὅταν ἔχει κατ'ἀλληλῆ ἀπασχόληση, ἀνάλογα μετὰ τὶς ἰκανότητές του, τότε ἐπιτυγχάνει καὶ ἀνάλογη ἀπόδοση. Δὲν μπορεῖ σήμερα νὰ ἀποδώσῃ ὁ ἐργάτης, ὅταν ἐργάζεται χωρὶς νὰ ξέρῃ πού ἀποβλέπει ἡ δουλειά του. Οἱ τεχνικὲς βελτιώσεις καὶ οἱ ἐφευρέσεις ἀκόμη, δὲν εἶναι πλέον ἔργο τῶν ἐργοδοτῶν. Εἶναι ἔργο τῶν τεχνικῶν καὶ τεχνιτῶν.

Δὲν περιορίζεται ὅμως μόνο σ' αὐτὰ—πού θὰ ἦταν ἄλλωστε ὑπεραρκετὰ—ἡ συμβολὴ τοῦ συνδικαλισμοῦ στὴν παραγωγή, γιατί ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἄμεση ἐπίδραση ἔχει καὶ ἔμμεση, πού παράγει ἐξ ἴσου εὐεργετικὰ γιὰ τὴν παραγωγή ἀποτελέσματα.

Ἡ ἐπαγγελματικὴ μόρφωση καὶ ἡ μαθητεία, πού ἡ συμβολὴ τους στὴν παραγωγή εἶναι αὐτονόητη, ὀργανώθηκαν, ἢ ἔστω συστηματοποιήθηκαν καὶ βελτιώθηκαν ἀπὸ τὸ συνδικαλισμὸ ἢ μετὰ τὴν ὠθηση καὶ τὴν πίεσίν του.

Γέννημα ἐξ ἄλλου τοῦ συνδικαλισμοῦ εἶναι τὰ ἀλληλοβοηθητικὰ Ταμεῖα πού ὑπῆρξαν τὰ πρῶτα κύτταρα τῆς Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως καὶ ὅλοι ξέρουμε πὺρ οἱ Ἀσφαλιστικοὶ Ὄργανισμοὶ τῆς εργατικῆς τάξεως συμβάλλουν ἀφάνταστα στὴν παραγωγή καὶ ἐθυσίαστηκαν πολλὰ φορὲς γι' αὐτὴν.

Καὶ τώρα πρὶν κλείσω τὴν ὁμιλίαν μου, θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ πῶ ὀλίγα γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Συνδικαλισμὸ. Ἡ ἱστορία του εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἐξελίξεως τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας καὶ ἡ ἀνάπτυξί του συμβαδίζει μετὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς νεαρῆς Ἑλληνικῆς βιομηχανίας.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ

Τὸ Ἑλληνικὸ Ἐργατικὸ Κίνημα, ἀπὸ τὴν γέννησίν του καὶ στὴ μετέπειτα ζωὴ του, ἀνταντακῶ τὰς ἐπιδράσεις τῶν κινήματων τῶν μεγάλων χωρῶν τῆς Δύσεως, πάντοτε ὁμῶς σταθερὰ ρεφορμιστικὰ καὶ προσανατολισμένον ἀκλόνητα στὶς ἀρχὰς τοῦ Ἐλευθέρου Δημοκρατικοῦ Συνδικαλισμοῦ, ἀπὸ τὶς ὁποῖες οὐδέποτε κατόρθωσαν νὰ τὸ ἀπομακρύνουν ὅσοι, ἀγροοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλλήνος, προσπάθησαν νὰ τὸ ὑποτάξουν στὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κόμματος ἢ τοῦ καθεστώτος.

Ὁ Ἑλληνικὸς συνδικαλισμὸς, μολονότι νέος (ἢ ΓΣΕΕ ἰδρύθηκε στὰ 1918), ἔχει ἀξιόλογη δράση, ποὺ ὀφείλεται στὸ δυναμισμὸ ποὺ περικλείει.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ διάλειμμα τῆς δικτατορίας, τὴν περιπέτεια τῆς κατοχῆς καὶ τὸ κομμουνιστικὸ ὄργιο τοῦ 1944, ὁ ρεφορμισμὸς πῆδησε δικαιωμένως στὸ προσηκόντιο τῆς κοινωνικῆς ζωῆς μὲ σφοδρὸς ποὺ κανένας δὲ φανταζότανε. Μέσα σὲ τρία χρόνια ξεκαθάρισε τοὺς λογαριασμοὺς μὲ τὸ κακὸ παρελθὸν καὶ ξεκίνησε στὰ 1948 μὲ βῆμα ταχὺ στὸ δρόμον ποὺ χάραξε ἡ ἱστορικὴ Διακήρυξη τῆς Φιλαδέλφειας:

- Ἡ ἐργασία δὲν εἶναι ἐμπόρευμα.
- Ἡ ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι εἶναι προϋπόθεσις γιὰ τὴν πρόοδο.
- Ἡ φτώχεια ἀποτελεῖ κίνδυνον.
- Κράτος ἐργοδότης καὶ ἐργάτες, ἰσότιμοι, πρέπει νὰ ἀγωνίζωνται σὺν-λογικὰ καὶ ἀκαμπτα γιὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς φτώχειας, μὲ ἐλεύθερες συζητήσεις καὶ δημοκρατικὰς ἀποφάσεις.
- Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ κοινωνικὴ γαλήνη δὲν μποροῦν νὰ ἐδραιωθοῦν παρὰ μόνον ὅταν βασίζονται στὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη.

Τὸ Ἑλληνικὸ θαῦμα, ἡ ἀναγέννησις τοῦ Φοίνικος ἀπὸ τὴν τέφρα, ἐπανέληφθη στὸν Ἑλληνικὸν συνδικαλισμὸν. Μέσα σὲ λίγα χρόνια, μὲ τὴ βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν ὁργανώσεων τῆς Δύσεως καὶ ἰδιαίτερα τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ μὲ τὴν πίστην γιὰ τὴν ἀποστολὴν του, ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἔργα θετικῆς συμβολῆς στὸν ἔθνικόν καὶ κοινωνικόν τομέαν.

Πρῶτος στὴ μάχην κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ, πρῶτος στὴν εἰρηνικὴ προσπάθειαν γιὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν, πρῶτος στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη, ἔτοιμος γιὰ κάθε θυσίαν ποὺ θὰ ἦταν ἀναγκαία γιὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν, τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ τόπου.

Τὸ ρόλον αὐτὸν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς συνδικαλισμὸς μόνον γιατί κατόρθωσε νὰ κρατηθῆ ἐλεύθερος καὶ δημοκρατικὸς, ἔξω ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴν ἢ τὴν ἐπέμβασην τῶν πολιτικῶν κομμάτων, τοῦ Κράτους καὶ τῶν ἐργοδοτῶν.

Σὲ ὅλες τὶς Χῶρας καὶ στὴν Ἑλλάδα ὁ συνδικαλισμὸς—καὶ ὅπως εἶπα καὶ στὴν ἀρχὴν, δὲν νοεῖται συνδικαλισμὸς ὑποταγμένος στὸ Κράτος ἢ στὸ Κόμμα—εἶναι στοιχεῖον ἀπαραίτητον γιὰ τὴν ὁμαλὴ καὶ δημιουργικὴ ἐξέλιξιν τῆς σύγχρονης κοινωνίας, θεσμὸς κατεξοχὴν δημοκρατικὸς. Στὴν λειτουργίαν ποὺ ἐπιτελεῖ, κανένα τεχνητὸν κατασκέυασμα δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ.

Ὅσο ὑπάρχει σὲ μιὰ Χώρα ἐλεύθερος καὶ ἀνεξάρτητος συνδικαλισμὸς, σημαίνει πὸς ὑπάρχει δημοκρατία.